POLIISI
POLIISIHALLITUS
Polisstyrelsen
National Police Board

HE 35 / 2021 vp - Schengenin tietojärjestelmän käyttöä koskevia asetuksia täydentäväksi lainsäädännöksi

Biometristen tunnisteiden käsittely SIS-kuulutuksissa

Tony Everhall, Poliisihallitus

SIS-järjestelmän tarkoitus, tavoitteet ja kehitys

- Toimii laajamittaisena ja keskitettynä kompensoivana tietojärjestelmänä jolla tuetaan Schengen-alueen ulkorajoilla tehtäviä tarkastuksia ja edistetään lainvalvonta- ja oikeusviranomaisten yhteistyötä Euroopassa. Se perustettiin vuonna 1995 sisärajatarkastusten poistuttua Schengen-alueelta. Tuetaan henkilöiden vapaata liikkuvuutta.
- Tavoitteena henkilöiden ja esineiden tunnistaminen ennalta määriteltyjä kuulutuksen perusteena olevia viranomaistoimenpiteitä varten kuten palauttaminen, kiinniotto, puhuttelu tai suojelu.
- Uusien asetusten tavoitteena on tehostaa terrorismin ja vakavan rikollisuuden torjuntaa, varmistaa turvallisuuden korkea taso kaikkialla EU:ssa sekä edistää muuttoliikkeen hallintaa. Järjestelmän kehityssuuntana kuulutusluokkien, eli toimenpiteiksi jalostuvien toimien lisääminen ja tehokkaampi henkilöiden tunnistaminen biometriikan avulla

Lähtökohtana SIS-asetusten kirjaukset

SIS ”Poliisi-asetuksen” (2018/1862)

- Artikla 22 – kuulutuksen tallentamisen edellyttämän vähimmäistiedot

  Kuulutuksen tallentaminen SIS-järjestelmään edellyttää vähintään 20 artiklan 3 kohdan a, g, k ja n alakohdassa tarkoitettuja tietoja lukuun ottamatta 40 artiklassa tarkoitettuja tilanteita. Muut kyseisessä kohdassa tarkoitetut tiedot on myös tallennettava SIS-järjestelmään, jos ne ovat saatavilla.

- Resitaali 20:

SIS-järjestelmässä olisi voitava käsitellä biometrisiä tietoja, joiden avulla kyseessä olevat henkilöt voidaan tunnistaa luotettavasti...

POLIISI
POLIISIHALLITUS
Polisstyrelsen
National Police Board

Henkilön tunnistaminen: laatu ja oikea-aikaisuus

- SIS-järjestelmässä olisi voitava käsitellä biometrisiä tietoja, joiden avulla kyseessä olevat henkilöt voidaan tunnistaa luotettavasti.
- Kaikilla SIS-kuulutuksilla on tarkoitus kohdistaa kuulutettuihin henkilöihin viranomaistoimenpiteitä, joita ovat kuulutuksesta riippuen mm. kiinniotto luovutustarkoituksessa, maahantulon epääminen, henkilön palauttaminen kotimaahansa, henkilön suojeleminen, olinpaikan selvittäminen tai tiedustelutarkastus.
- Kuulutuksen toimenpiteiden kohdentaminen oikeaan henkilöön on tärkeää myös sivullisten oikeusturvan kannalta. Biometristen tunnisteiden mahdollistama luotettava ja nopea tunnistaminen on siksi ensiarvoisen tärkeää. Mikäli suurimmasta osasta SIS-kuulutuksista puuttuvat valokuvat ja sormenjäljet kokonaan, viranomaisten toiminta hidastuu, sillä lisätietojen vaihto manuaalisesti vie huomattavasti enemmän aikaa. On myös mahdollista, että kuulutusten mukaisia toimia ei voida toteuttaa.
- Mikäli sivullisella henkilöllä on samankaltaiset henkilötiedot kuin SIS-kuulutetulla, mutta kuulutuksesta puuttuvat valokuva ja sormenjäljet, hän saattaa joutua odottelemaan lisätietojenvaihdon tuloksia tarpeettoman pitkään.

POLIISI
POLIISIHALLITUS
Polisstyrelsen
National Police Board

Kuulutukset kadonneista tai haavoittuvassa asemassa olevista henkilöistä, joiden matka olisi estettävä

- TAVOITE: suojata alaikäistä tai haavoittuvaa henkilöä
  - esim. lapsikaappaukselta, ihmiskaupalta, pakkoavioliitolta, naisten sukuelinten silpomiselta tai muuntyyppiseltä sukupuoleen perustuvalta väkivallalta, terrorismirikoksilta tai sotatoimilta.
- Biometristen tunnisteiden puuttumisen vaikutus
  - Mikäli henkilön viemiseksi EU-alueelta käytetään hyväksi toista henkilöllisyyttä, pelkkä aakkosnumeerinen haku ei tuota osumaa kuulutukseen. > Henkilön suojeleminen epäonnistuu.
    - Lapsikaappaustilanteessa lapsi saadaan vietyä EU-alueen ulkopuolelle. Tilanteen selvittäminen hankaloituu merkittävästi.
    - Lapsi/nuori saadaan kuljetettua kolmanteen valtioon silvottavaksi. Hänen oikeuttaan henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ei pystytä turvaamaan.

Etsintä kiinniottoa ja luovutusta varten: vakavat rikokset
Vain rikosperusteisesti tallennetut tiedot SIS-kuulutuksiin

- Tavoite: rikosvastuun toteutuminen.
- Ongelman aiheuttavat tilanteet, joissa rikoksen johdosta etsittävää henkilöä ei olisi vielä rekisteröity rikoksen perusteella, mutta tunnisteet olisi tallennettu ulkomaalaislain perusteella.
- Ulkomaalaislain 131 §:n nojalla tallennettuja valokuvia tai sormenjälkiä saa käyttää ainoastaan erittäin tarkasti rajattujen rikosten (valtiopetos, terrorismirikokset) torjuntaan, eikä myös vakavien rikosten torjuntaan EU-asetusten (SIS, VIS ja EURODAC) määrittelemässä laajuudessa.
  - Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että vaikka meillä olisi henkirikoksesta etsintäkuulutettu henkilö, emme voi käyttää ulkomaalaislain nojalla tallennettuja sormenjälkiä tai valokuvaa hänen etsinnässään. Esimerkkinä kolmannen maan kansalainen, joka pakenee verekseltään henkirikoksen jälkeen kotimaahansa.
    - Seuraus viranomaistoiminnalle: Vakavien rikosten tutkinta hankaloituu, etsintäkuulutettua ei tavoiteta, vaan hän pääsee pakenemaan Schengen-alueen ulkopuolelle.

Maahantulokielto ja palauttamista koskeva kuulutus

- TAVOITE: Varmistaa maahantulokieltojen täytäntöönpano ja estää maahantulokiellon saaneiden henkilöiden paluu Schengen-alueelle ja tehostaa palauttamispäätöksen saaneiden henkilöiden palauttamisastetta.
- Usein rinnakkaishenkilöllisyyksiä käytössä.
- Biometristen tunnisteiden puuttumisen vaikutus viranomaistoimintaan:
  - Jos biometrisiä tunnisteita ei ole ja henkilö käyttää eri henkilötietoja, osumaa ei tule lainkaan tarkastuksessa.
    - Laittoman maahantulon tai oleskelun estäminen vaikeutuu.
    - EU-alueen muuttoliikkeenhallinta hankaloituu. Viranomaiset eivät saa kaikkea tarvitsemaansa tietoa toisissa jäsenvaltioissa tehdyistä päätöksistä tai rinnakkaishenkilöllisyyksistä.
  - Jos haku tuottaa osuman aakkosnumeerisessa haussa, henkilöllisyyden varmistaminen vie huomattavasti enemmän aikaa, kun biometriset tunnisteet on lähetettävä erikseen toisen jäsenvaltion pyynnöstä. Kuulutusten suuri lukumäärä tarkoittaa käytännössä suurta työmäärää SIRENE-toimistolle, joka joutuu huolehtimaan henkilöllisyyden varmistamisesta lisätietojen vaihdon avulla manuaalisesti hittitilanteessa.

EU-sääntelyn tulkinta ja tarkoitus

- Komissio todennut Suomea koskevassa arvioinnissaan, että tunnistetietoja tulisi lisätä. Lisäksi Komissio on todennut, että Suomen kansalliseen sääntelyyn perustuva tulkinta ”saatavilla olevista tiedoista” jotka tulee liittää SIS-kuulutuksiin, on vastoin asetusten tavoitteita

- Perustuslakivaliokunta on SIS HE:tä koskevassa lausunnossaan todennut, että ”*”Hallintovaliokunnan on tarkkaan selvitettävä voimassa olevan EU-oikeuden sisältö, ja varmistuttava, että sääntely on yhteensopivaa EU-oikeuden kanssa. Sääntelyä on syytä tarvittaessa täydentää*.”

Yhteenveto

- SIS-järjestelmän käytön lähtökohtana on, että henkilö josta kuulutus on tehty tavoitetaan ja tunnistetaan luotettavasti ja oikea-aikaisesti.
- Mikäli henkilöä ei pystytä tunnistamaan, lainvalvontaviranomainen ei mahdollisesti pysty: suojelemaan, kiinniottamaan tai toteuttamaan muita edellytettäviä toimenpiteitä.
- Biometristen tunnistetietojen korostunut merkitys luotettavana henkilön tunnistamisen menetelmänä.

Kiitos